

Ю.В. Федотова, М.С. Наумов

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна

ГРОШОВІ ПЕРЕКАЗИ РЕЗИДЕНТІВ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ПРЯМОМУ ІНОЗЕМНОМУ ІНВЕСТИВАННЮ

Порівнюються два варіанти залучення коштів: надходження прямих іноземних інвестицій в Україну та перекази трудових мігрантів. Констатується неналежний рівень інвестицій. Розглядається можливість компенсувати їх переказами трудових мігрантів, обсяги яких перевищують залучення прямих іноземних інвестицій та покривають втрати економіки від скорочення кількості робочої сили.

Ключові слова: економічне зростання, інвестиційний клімат, прямі іноземні інвестиції, трудова міграція.

Постановка проблеми

Протягом останніх років економіка України відновлюється після політичної та економічної кризи 2013-2014 років. Але низькі темпи приросту ВВП не дозволяють повернутись на докризовий рівень виробництва, що потребує пошуку нових джерел економічного зростання. Традиційно в умовах нестачі фінансових ресурсів на внутрішньому ринку перспективи відновлення національної економіки пов'язуються з зовнішніми чинниками. Одним із найбільш поширених варіантів надходження коштів є залучення іноземних інвестицій. Але, як свідчать дані Державної служби статистики України, обсяг прямих іноземних інвестицій в економіці України стрімко скорочувався з 2014 (53 704,0 млн дол США) до 2017 року (31 230,3 млн дол США). У 2017 році мало місце незначне поживлення (31 606,4 млн дол США) і станом на 31 грудня 2018 року обсяг прямих іноземних інвестицій в економіці України склав 32 291,9 млн дол США, тобто 60,1 % від аналогічного показника 2014 року [8]. Таким чином, прямі іноземні інвестиції не тільки не стали джерелом зростання української економіки, вони навіть у більшій мірі відстали від докризового рівня, ніж ВВП. У таких умовах актуальною стала потреба пошуку альтернативного варіанту залучення коштів. Такою альтернативою стали грошові перекази трудових мігрантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Тривалий час дослідження трудової міграції були присвячені переважно аналізу її впливу на стан ринку праці та добробут робітників. Зростання масштабів міграції протягом останніх років призвело до актуалізації вивчення міграційних процесів. Особлива увага приділяється впливу переказів мігрантів на розвиток національної економіки. Зокрема, про-

блемам трудової міграції присвячені роботи А. Гайдуцького, С. Ковалівської, Є. Корчемахи, О. Малиновської, Е. Лібанової та інших [1, 4, 5]. Частина авторів акцентує увагу на позитивних наслідках міграції та розглядає їхні перекази як найбільше джерело валютних надходжень в країну. Інші дослідники зосереджуються на втратах національної економіки від виїзду громадян за кордон. Відповідно, виникає потреба в узгодженні зазначених підходів.

Формулювання мети статті

Метою статті є виявлення переваг та недоліків трудової міграції як альтернативного шляху залучення коштів у країну в порівнянні з прямим іноземним інвестуванням.

Виклад основного матеріалу

Для залучення іноземних інвестицій, як вважають у Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, необхідні заходи щодо «удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки» [3]. Серед кроків, які сприяли вирішенню поставленого завдання, у міністерстві називають прийняття Законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій», положення яких зменшать бар'єри на шляху залучення іноземних менеджерів та кваліфікованих працівників, оскільки врегульовують оформлення дозволу на застосування найманої праці іноземців і посвідки на тимчасове проживання. Кроками, які

сприятимуть збільшенню обсягів іноземних інвестицій в економіці України, є підписання Угоди про заохочення та захист іноземних інвестицій між Україною та Фондом Міжнародного розвитку ОПЕК, а також Угоди між Урядом України та ОЕСР щодо приєднання до Декларації про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства. Приєднання до зазначеної Декларації, по-перше, свідчитиме про впровадження в Україні міжнародних стандартів здійснення інвестиційної діяльності, по-друге, ліквідує обмеження щодо секторів, де іноземне інвестування заборонене, по-третє, позитивно вплине на розвиток конкурентного середовища та впровадження інновацій, і, по-четверте, сприятиме реалізації стандартів соціальної відповідальності бізнесу.

Успішність розглянутих заходів, на перший погляд, може підтверджувати просування економіки нашої країни в міжнародних рейтингах. Наприклад, у рейтингу Doing Business 2019 Україна посіла 71 позицію зі 190 країн світу, піднявшись на 5 пунктів [13, р. 204; 14, р. 211]. Найбільший прогрес був досягнутий у таких категоріях, як оподаткування (зростання на 110 пунктів, 54 місце), міжнародна торгівля (зростання на 70 пунктів, 78 місце) та захист прав інвесторів (зростання на 56 пунктів, 72 місце).

У рейтингу Глобальної конкурентоспроможності економіки (Global Competitiveness Index) Україна в 2019 році посіла 85 місце зі 141 країни, опустившись на 2 позиції вниз [16, р. 570-573]. Найвищі позиції Україна зайняла за рівнем розвитку освіти (44 місце) та обсягом ринку (47 місце). Далі йдуть розвиток інфраструктури (57 місце), ринок товарів (57 місце), ринок праці (59 місце), здатність до інновацій (60 місце), рівень адаптації сучасних технологій (78 місце), динаміка бізнесу (85 місце), охорона здоров'я (101 місце), рівень державних інститутів (104 місце). Найгірші показники: макроекономічна стабільність (133 місце) та фінансова система (136 місце).

Суверенний рейтинг України, який визначає рейтингове агентство Moody's Investors Service у грудні 2018 року змінився з Caa2 (позитивний) на Caa1 (стабільний) і донині залишається таким [12].

Довгостроковий та короткостроковий суверенні кредитні рейтинги України за версією агентства Standard & Poor's безупинно знижувались у період з 2012 року по вересень 2015 року, але у жовтні 2015 року підвищились і закріпились на рівні В- (прогноз стабільний) [12].

За оцінками експертів, зміна місця країни в рейтингу істотно впливає на її економічне зростання, зокрема, підняття країни лише на один пункт в рейтингу може призвести до збільшення обсягів залучених прямих іноземних інвестицій на 250-500 млн дол США у наступному році [4]. Але, як свід-

чать наведені вище дані Державної служби статистики України, в нашій країні ці показники лише планові. Заступник директора з питань розвитку Інституту суспільно-економічних досліджень С. Ковалівська основною причиною недостатнього залучення іноземних інвестицій вбачає відсутність інвестиційної стратегії і, як наслідок, комплексних рішень щодо інвестиційних стимулів [4].

Неоднозначну оцінку Україна отримала і від Державного Департаменту США [11]. З одного боку, інвестиційний клімат був оцінений доволі високо через наявність у країні великого споживчого ринку, високоосвіченої та конкурентоспроможної робочої сили, багатих природних ресурсів, Угоди про асоціацію з ЄС. З іншого – констатувався традиційно низький обсяг прямих іноземних інвестицій, що пов'язувалось із корупцією, поганою інфраструктурою, слабким захистом прав власності та конфліктом з Росією, внаслідок якого було порушене функціонування залізниці, шахт та промислових об'єктів. Серед заходів, які сприяють залученню іноземних інвестицій, виділені створення Національної інвестиційної ради України та Офісу залучення інвестицій, а також впровадження посади бізнес-омбудсмена.

Додатковим доказом непривабливого інвестиційного клімату в Україні є структура іноземних інвестицій за країнами походження. Так, за даними Державної служби статистики України, станом на 31 грудня 2018 року найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій в економіці нашої країни походив з Кіпру (8 879,5 млн дол США або 27,5 % від загального обсягу прямих іноземних інвестицій), Нідерландів (7 060,9 млн дол США; 21,9 %) та Великої Британії (1 955,9 млн дол США; 6,1 %) [8]. Таким чином, понад половина інвестицій, які класифікуються як іноземні, походить із країн, привабливих вигідним оподаткуванням, тобто, імовірно, має українське походження. Останнім часом навіть був запроваджений термін «round tripping», який характеризує прямі іноземні інвестиції, у яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping). Такі інвестиції не збільшують обсяг коштів у країні, оскільки вони спочатку спрямовуються за її межі, а потім повертаються у вигляді іноземної інвестиції. Причини, які спонукають суб'єктів господарської діяльності вдаватись до round tripping, полягають у бажанні захистити права власності, отримати податкові та фінансові вигоди, обійти заходи валютного контролю, уникнути ризиків, пов'язаних із коливанням валютного курсу, отримати доступ до якісніших фінансових послуг. За даними Національного банку України, протягом 2010-2018 років обсяги прямих іноземних інвестицій, у яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент, склали 8,4 млрд дол США або 22 % від притоку прямих іноземних інвес-

тицій в Україну [7]. Найбільший обсяг round tripping (32,7 % від загального обсягу інвестицій) спостерігався у 2010-2013 роках, потім він знизився у 2014-2015 роках у зв'язку з політичними та військовими подіями у країні та почав поступово відновлюватись із 2016 року. Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну, які були здійснені за рахунок коштів вітчизняного походження, у 2018 році склав 0,5 млрд дол США або 20,6 % від загального обсягу прямих іноземних інвестицій [9]. Операції round tripping здійснювались переважно через Кіпр, Нідерланди, Швейцарію та Австрію.

Таким чином, зроблені кроки не вирішують питання залучення іноземних інвестицій, що потребує пошуку альтернативних напрямів залучення коштів з-за кордону. Одним із найбільш популярних останнім часом є перекази трудових мігрантів додому. На думку фахівців, такі перекази мають істотні переваги у порівнянні з іншими варіантами залучення іноземної валюти в країну [1]. По-перше, перекази мігрантів, як правило, надходять у грошовій формі, що позитивно впливає на надходження в країну іноземної валюти, тоді як іноземні інвестиції приблизно у половині випадків надходять у вигляді технологій, обладнання тощо, тобто у негрошовій формі. По-друге, перекази надходять виключно у вільноконвертованій валюті, а іноземні інвестиції не завжди призводять до збільшення валюти в країні (наприклад, у якості іноземної інвестиції в статистиці може бути відображений реінвестований іноземним інвестором прибуток, який був зароблений усередині України, тобто у національній грошовій одиниці). По-третє, грошові перекази мігрантів в Україну не мають наслідком вимоги з повернення отриманих коштів у майбутньому, які виникають у випадку залучення міжнародних кредитів. По-четверте, у порівнянні з іноземними інвестиціями перекази мігрантів більш рівномірно розподіляються по регіонах України, що має позитивний вплив на подолання диспропорційності їх розвитку. По-п'яте, перекази мігрантів характеризуються вкрай низькою концентрацією, тоді як, наприклад, майже половина експортної виручки надходить лише від 25 фінансово-промислових груп. Висока концентрація експортної виручки має наслідком сильну залежність стану платіжного балансу від поведінки фінансово-промислових груп, у тому числі від їхньої продуктивності, яка, в свою чергу, визначається світовими кон'юнктурно-ціновими змінами. По-шосте, ряд країн створюють сприятливі умови для залучення трудових мігрантів з України, тоді як на ринку іноземних інвестицій наша країна зазнає жорсткої конкуренції з боку майже двохсот країн, у якій переваги мають країни або з інвестиційним рейтингом рівня А-ААА, або з великими покладами нафти і газу, або з пільговим режимом оподаткування.

Для кількісної оцінки позитивних наслідків трудової еміграції для економіки України можна використати дані Національного Банку України [2]. Відповідно до цих даних, обсяги приватних переказів, здійснених через коррахунки банків, міжнародні платіжні системи та неформальними каналами, постійно збільшувались із 2014 року: 6 489 млн дол США (4,8 % ВВП) у 2014 році, 6 959 млн дол США (7,6 % ВВП) у 2015, 7 535 млн дол США (8,1 % ВВП) у 2016, 9 264 млн дол США (8,2 % ВВП) у 2017 та 11 111 млн дол США (8,5 % ВВП) у 2018. За цей же час надходження прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в Україну склали: 4 321,8 млн дол США у 2015 році, 4 405,9 млн дол США у 2016, 2 511,1 млн дол США у 2017 та 2 869,9 млн дол США у 2018, тобто кожного року були істотно меншими, ніж грошові перекази мігрантів додому [6].

Незважаючи на істотні переваги трудової еміграції, вона несе істотні загрози у довгостроковій перспективі, адже призводить до зменшення (хоча б і тимчасового) кількості робочої сили в економіці країни. Так, за результатами досліджень одного з найбільших інвесторів світу Ручіра Шарми, 56 випадків післявоєнного «економічного дива», коли країни підтримували темпи економічного зростання не менше 6 % протягом 10 років і більше, супроводжувались зростанням кількості населення працездатного віку в середньому на 2,7 % [10, с. 37]. На основі цих даних дослідник робить висновок про неможливість сталого швидкого економічного зростання, якщо кількість населення працездатного віку зростає менше ніж на 2 %. Відповідно, актуальними стають завдання щодо збільшення кількості робочої сили шляхом залучення до праці осіб пенсійного віку, безробітних жінок та, головне, мігрантів. Більше того, кількість країн, які офіційно розпочали реалізацію заходів щодо збільшення населення шляхом імміграції, протягом 2010-2013 років збільшилась із 10 до 22 [10, с. 52].

На негативних наслідках трудової міграції українців акцентує увагу і директор Інституту економіки та прогнозування НАН України Валерій Гесць, за розрахунками якого, починаючи з 2015 року, щорічні втрати економіки України у зв'язку з еміграцією складають близько 40 млрд грн [5]. Трудова еміграція робить непродуктивними державні витрати на навчання осіб, які виїжджають за межі країни, та загострює проблеми, пов'язані з солідарним пенсійним забезпеченням.

Висновки

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити висновок, що перекази трудових мігрантів в Україну наразі перевищують надходження прямих іноземних інвестицій та покривають втрати

економіки від зменшення кількості робочої сили. Таким чином, можна погодитись із тими дослідниками, які вважають трудову міграцію дієвою альтернативою залученню в країну валютних коштів шляхом прямого іноземного інвестування у короткостроковому періоді. Разом із тим, як свідчить досвід провідних країн світу, у довгостроковому періоді стає економічне зростання можливе лише при стабільному збільшенні кількості робочої сили. Відповідно, виїзд українців за кордон має бути компенсований імміграційними потоками з менш розвинених країн. У протилежному разі буде збережене або навіть збільшене відставання економіки України від провідних країн світу, передусім, через неможливість забезпечити високі темпи приросту ВВП. Додаткові ризики пов'язані з наростанням масштабів еміграції (у тому числі нелегальної), перетворенні тимчасової трудової міграції на постійну, збільшенням кількості висококваліфікованих фахівців та молоді, що залишають межі країни. Зменшення негативних наслідків трудової міграції потребує розробки дієвої міграційної політики.

Література

1. Гайдуцький, А. Герої нашої економіки [Електронний ресурс] / А. Гайдуцький // Дзеркало тижня. – 2018. – № 8. – Режим доступу : [\www/ URL: https://dt.ua/internal/geroyi-nashoyi-ekonomiki-304373_.html](https://dt.ua/internal/geroyi-nashoyi-ekonomiki-304373_.html)
2. Динаміка обсягів приватних грошових переказів в Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [\www/ URL: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208357](https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208357)
3. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні за I півріччя 2019 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [\www/ URL: http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=43ae484f-01b8-4a5f-b893-3c1d77ecb78e](http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=43ae484f-01b8-4a5f-b893-3c1d77ecb78e)
4. Ковалівська, С. Українське економічне «диво» — рейтинг зростають, а обсяги інвестицій падають [Електронний ресурс] / С. Ковалівська // Дзеркало тижня. – 2017. – № 45. – Режим доступу : [\www/ URL: https://dt.ua/macrolevel/ukrayinske-ekonomichne-divo-reytingi-zrostayut-a-obsyagi-investitsiy-padayut-261332_.html](https://dt.ua/macrolevel/ukrayinske-ekonomichne-divo-reytingi-zrostayut-a-obsyagi-investitsiy-padayut-261332_.html)
5. Корчеваха, Е. На роботу за рубеж. Как гастарбайтеры меняют экономику Украины и мира [Електронний ресурс] / Е. Корчеваха // УНИАН. – 2018. – 29 марта. – Режим доступу : [\www/ URL: https://www.unian.net/economics/finance/10061717-na-rabotu-za-rubezh-kak-gastarbaytery-menyayut-ekonomiku-ukrainy-i-mira.html](https://www.unian.net/economics/finance/10061717-na-rabotu-za-rubezh-kak-gastarbaytery-menyayut-ekonomiku-ukrainy-i-mira.html)
6. Надходження прямих інвестицій (акціонерного капіталу) (за періоди з початку року, щоквартально) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [\www/ URL: http://www.ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/)
7. Ретроспективний аналіз даних щодо обсягів прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) за 2010 р. 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [\www/ URL: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73849830](https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73849830)
8. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України/з України: за країнами світу; країнами ЄС; вида-

ми економічної діяльності; по регіонах (2010-2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [\www/ URL: www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/inv_zd/pi_ak_k_s_reg/pi_ak_u2010-2018.xlsx](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/inv_zd/pi_ak_k_s_reg/pi_ak_u2010-2018.xlsx)

9. У 2018 році вітчизняний бізнес повернув в Україну 0,5 млрд дол. США у вигляді іноземних інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [\www/ URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=91590511&cat_id=55838](https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=91590511&cat_id=55838)

10. Шарма, Р. Злет і занепад країн. Хто виграв та програє на світовій арені [Текст] / Р. Шарма. – К. : Наш формат, 2018. – 408 с.

11. The official site of the U.S. Department of State (2019), “2019 Investment Climate Statements: Ukraine”, Retrieved from: <https://www.state.gov/reports/2019-investment-climate-statements/ukraine/> (Accessed 16 September 2019).

12. “Rating: Ukraine Credit Rating” (2019), Retrieved from: <https://countryeconomy.com/ratings/ukraine> (Accessed 11 September 2019).

13. IDoing Business 2018: Reforming to Create Jobs (2018), International Bank for Reconstruction and Development, Washington DC, USA.

14. Doing Business 2019: Training for Reform (2019), International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington DC, USA.

15. The Global Competitiveness Report 2019 (2018), World Economic Forum, Geneva, Switzerland.

16. The Global Competitiveness Report 2019 (2019), World Economic Forum, Geneva, Switzerland.

References

1. Hajduts'kyj, A. (2019) Heroes of our economy, *Dzerkalo tyzhnia*, 8. Retrieved from: https://dt.ua/internal/geroyi-nashoyi-ekonomiki-304373_.html (Accessed 08 September 2019).
2. The official site of the National Bank of Ukraine (2019), “Dynamics of Private Money Transfers to Ukraine”. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208357> (Accessed 15 September 2019).
3. The official site of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2019), “Information-analytical materials on the investment climate in Ukraine for the first half of 2019”. Retrieved from: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=43ae484f-01b8-4a5f-b893-3c1d77ecb78e> (Accessed 12 September 2019).
4. Kovalivs'ka, S. (2017) Ukraine's economic miracle – ratings are rising and investment is falling, *Dzerkalo tyzhnia*, 45, Retrieved from: https://dt.ua/macrolevel/ukrayinske-ekonomichne-divo-reytingi-zrostayut-a-obsyagi-investitsiy-padayut-261332_.html (Accessed 11 September 2019).
5. Korchemakha, E. (2018) To work abroad. How guest workers change the economy of Ukraine and the world, *UNIAN*, Retrieved from: <https://www.unian.net/economics/finance/10061717-na-rabotu-za-rubezh-kak-gastarbaytery-menyayut-ekonomiku-ukrainy-i-mira.html> (Accessed 15 September 2019).
6. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2020), “Direct investment (equity) inflows (quarterly)”, Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 08 March 2020).

7. The official site of the National Bank of Ukraine (2019), "Retrospective analysis of FDI data in which the ultimate controlling investor is a resident (round tripping) for 2010-2018", Retrieved from: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73849830> (Accessed 09 September 2019).
8. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2019), "Direct investment (equity) in the economy of Ukraine / from Ukraine: by countries of the world; EU countries; types of economic activity; by region (2010-2018)". Retrieved from: www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/inv_zd/pi_ak_k_s_reg/pi_ak_u2010-2018.xlsx (Accessed 10 September 2019).
9. The official site of the National Bank of Ukraine (2019), "In 2018, domestic business returned \$ 0.5 billion to Ukraine. US in the form of foreign investment", Retrieved from: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=91590511&cat_id=55838 (Accessed 09 September 2019).
10. ISharma, R. (2018) The Rise and Fall of Nations. Forces of Change in the Post-Crisis World. Nash format
11. The official site of the U.S. Department of State (2019), "2019 Investment Climate Statements: Ukraine", Retrieved from: <https://www.state.gov/reports/2019-investment-climate-statements/ukraine/> (Accessed 16 September 2019).
12. "Rating: Ukraine Credit Rating" (2019), Retrieved from: <https://countryeconomy.com/ratings/ukraine> (Accessed 11 September 2019).
13. IDoing Business 2018: Reforming to Create Jobs (2018), International Bank for Reconstruction and Development, Washington DC, USA.

14. Doing Business 2019: Training for Reform (2019), International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington DC, USA.

15. The Global Competitiveness Report 2019 (2018), World Economic Forum, Geneva, Switzerland.

16. The Global Competitiveness Report 2019 (2019), World Economic Forum, Geneva, Switzerland.

Рецензент: д-р екон. наук, доцент кафедри транспортних систем і логістики Д.О. Пруненко, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Харків, Україна.

Автор: ФЕДОТОВА Юлія Володимирівна
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
E-mail – f.lektorin@gmail.com
ID ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7713-9359>

Автор: НАУМОВ Максим Сергійович
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
E-mail – maksim.naumov@kname.edu.ua
ID ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7306-6420>

MONEY TRANSFERS OF THE RESIDENTS AS AN ALTERNATIVE TO DIRECT FOREIGN INVESTMENT

Y. Fedotova, M. Naumov

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

The article deals with the lack of financial resources in the domestic market and the prospects for the recovery of the national economy linked to external factors. The volume of foreign direct investment in Ukrainian economy in 2018 was 60 % of the pre-crisis level. To attract foreign investment, it is necessary to create a favorable investment climate and increase the competitiveness of the national economy.

The success activities in attracting investments can be assessed using next ratings: raising the country by one point can lead to an increase in foreign direct investment by \$ 250-500 million next year. Ukraine has climbed five steps in the Doing Business 2019 ranking, but the volume of foreign direct investments has not changed significantly. In addition, more than half of the investments that are classified as foreign come from countries that are attractive for favorable taxation, that is, probably has a Ukrainian origin, so-called "round-tripping". Thus, the steps taken do not solve the issue of attracting foreign investment, which requires finding alternative ways to attract funds from abroad. One of them is the transfer of migrant workers home. Such transfers are received exclusively in a freely convertible currency, do not result in a requirement to return the funds received in the future, are evenly distributed across the country's regions and are characterized by a low concentration.

Over the past five years, transfers of migrant workers to their homes have exceeded foreign direct investment in Ukraine every year. They also exceeded the losses of the country's economy from the reduction in the number of workers. At the same time, the experience of the leading countries shows, that in the long term, sustainable economic growth is possible only with a stable increase in the number of workers. Accordingly, the labor migration of Ukrainians abroad should be compensated by immigration flows from less developed countries. Otherwise, the lag between the Ukrainian economy and the world's leading countries will be maintained or even increased, primarily due to the inability to ensure high GDP growth rates. Reducing the negative consequences of labor migration requires the development of an effective migration policy.

Keywords: economic growth, investment climate, foreign direct investment, labor migration.